

Denna text är hämtad från

Placerade barn och unga-handbok för socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2020)

Socialnämndens ansvar för utbildning och hälsa, sidan 56-60

Forskning visar på stora brister när det gäller placerade barns hälsa och skolgång. Omvänt har en lyckad skolgång visat sig vara en starkt skyddande faktor när det gäller barns framtida psykosociala utveckling.¹⁴⁰

Socialnämnden ska verka för att placerade barn, alltså alla under 18 år, får lämplig utbildning och för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver.¹⁴¹ Socialnämnden ska samverka med andra samhällsorgan för att placerade barn ska få dessa behov tillgodosedda¹⁴² och det ska framgå av genomförandeplanen vilka åtgärder som socialnämnden planerar inom dessa områden.¹⁴³

Betydelsen av att socialtjänsten uppmärksammar, planerar och samverkar kring de placerade barnens hälsa och skolgång kommer också till uttryck i andra bestämmelser.

- Kommuner och regioner har en lagstadgad skyldighet att ingå överenskommelser om samarbete i fråga om barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.¹⁴⁴
- Socialnämnden ska underrätta regionen om att ett barn eller en ung person ska erbjudas hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.¹⁴⁵
- Vårdplanen och genomförandeplanen ska även beskriva åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för.¹⁴⁶
- Genomförandeplanen ska bland annat beskriva när och hur den unge ska kunna tillgodogöra sig åtgärder och insatser som andra huvudmän än socialnämnden ansvarar för.¹⁴⁷
- När den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med regionen upprätta en samordnad individuell plan (SIP).¹⁴⁸
- Vid medgivande eller beslut om vård av ett barn i ett hem som ligger i en annan kommun ska information och samråd ske med denna kommun innan nämnden fattar beslut i ärendet.¹⁴⁹
- Socialnämnden ska, när den noga följer vården genom bl.a. besök och samtal, särskilt uppmärksamma bl.a. barnets eller den unges hälsa och skolgång.¹⁵⁰

Socialtjänsten ska ha en aktiv roll men inte ta över ansvaret

I förarbetena till 6 kap. 7 § SoL betonas att det är skolan som har ansvaret för utbildningen. Socialtjänsten ska verka för att placerade barn och unga får den utbildning de har rätt till enligt skollagen. Det betyder att nämnden ska vara aktiv i att få till stånd de insatser som barnet kan vara i behov av. Exempelvis kan det vara lämpligt att nämnden är delaktig när skolan tar fram ett åtgärdsprogram för någon som är placerad i familjehem eller HVB.¹⁵¹

I förarbetena betonas också att det är regionen som har ansvaret för hälso- och sjukvården. Socialtjänsten ska verka för att placerade barn och unga får sina behov av hälso- och sjukvård tillgodosedda enligt den lagstiftning som reglerar detta område. Det betyder att socialtjänsten och den som vårdar barnet, i likhet med föräldrar i allmänhet, ska vara aktiva för att få till stånd undersökningar, insatser och behandlingar som barnet eller den unge kan vara i behov av. Det hänvisas även till bestämmelserna om samverkan, individuella planer och till socialnämndens ansvar för att samverkan kommer till stånd. Vidare understryks betydelsen av att socialtjänsten följer upp att placerade barn och unga får tandvård enligt tandvårdslagen.¹⁵²

När placeringen sker i en annan kommun

Folkbokföring av placerade barn och unga

Huvudregeln är att en person ska vara folkbokförd där hen är att anse som bosatt, dvs. regelmässigt tillbringar eller kan antas komma att tillbringa sin dygnsvila.¹⁵³ Folkbokföringen ska inte ändras om man på förhand vet att en person under högst sex månader ska tillbringa sin dygnsvila på annan fastighet än där hen har sin egentliga hemvist.

¹⁵⁴

Av dessa bestämmelser följer att folkbokföringen inte ändras vid en tillfällig placering, exempelvis i ett jourhem, men att ett barn som placeras i familjehem som regel folkbokförs i familjehemmet.

Vid placering i HVB sker som huvudregel ingen ändring i barnets eller den unges folkbokföring, vilket innebär att barn och unga i HVB vanligtvis är fortsatt folkbokförda i placeringskommunen.¹⁵⁵ Ett undantag från huvudregeln är ensamkommande barn som får uppehållstillstånd. De folkbokförs som regel i den kommun där hemmet för vård eller boende ligger.

Vid placering i stödboende är huvudregeln att barnet eller den unge folkbokförs i stödboendet. Med anledning av att vård- och behandlingsbehovet normalt är av underordnad betydelse i förhållande till behovet av ett boende, räknas stödboende inte som en institution i folkbokföringslagens mening.¹⁵⁶

Hemkommunen har ett övergripande ansvar för skolgången

Ansvaret för att ett skolpliktigt barn får den utbildning som barnet har rätt till åligger flera parter: vårdnadshavare, hemkommunen samt huvudmannen för skolan. Det är dock hemkommunen, vilken som regel är den kommun där eleven är folkbokförd,¹⁵⁷ som har ett övergripande ansvar för att se till att eleven fullgör sin skolgång, även om skolgången sker i en skola med annan huvudman än hemkommunen.

¹⁵⁸

Eftersom barn och unga som placeras i familjehem eller stödboende i en annan kommun i regel folkbokförs i familjehemmet eller stödboendet har de rätt till utbildning och hälso- och sjukvård på samma villkor som andra barn och unga som är bosatta i kommunen. Vid tillfälliga placeringar och vid placering i HVB i en annan kommun ändras i normalfallet inte barnets eller den unges folkbokföring, varför det inte heller sker något byte av hemkommun i den mening som avses i skollagen. Placeringskommunen är därmed barnets eller den unges hemkommun enligt skollagen och den kommun som har ansvaret för uppföljning av skolplikten och för att finansiera barnets eller den unges utbildning, oavsett var barnet eller den unge genomför

sin skolgång.

När det gäller barn och unga med skyddad folkbokföring¹⁵⁹ är hemkommunen den kommun som barnet eller den unge stadigvarande vistas i eller, om hen saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som hen för tillfället uppehåller sig i.¹⁶⁰

¹⁴⁰ Socialstyrelsen (2010), Social rapport 2010, s. 228.

¹⁴¹ 6 kap. 7 § SoL.

¹⁴² 3 kap. 2 § SOSFS 2012:11.

¹⁴³ 7 kap. 3 § SOSFS 2012:11.

¹⁴⁴ 5 kap. 1 d § SoL och 16 kap. 3 § tredje punkten HSL.

¹⁴⁵ 11 kap. 3 a § SoL. Se även Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2019:19) om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

¹⁴⁶ 11 kap. 3 § tredje stycket SoL.

¹⁴⁷ 5 kap. 1 a § andra stycket 4 SoF.

¹⁴⁸ 2 kap. 7 § SoL och 16 kap. 4 § HSL.

¹⁴⁹ 6 kap. 6 a § andra stycket SoL.

¹⁵⁰ 6 kap. 7 b § andra stycket SoL och 13 a § LVU.

¹⁵¹ Prop. 2012/13:10 s. 80 f.

¹⁵² Prop. 2012/13:10 s. 81.

¹⁵³ 6 och 7 §§ folkbokföringslagen (1991:481).

¹⁵⁴ 8 § folkbokföringslagen.

¹⁵⁵ Se 9 § folkbokföringslagen.

¹⁵⁶ Se Skatteverkets ställningstagande 2016-10-26, dnr 131 473792-16/111.

¹⁵⁷ 29 kap. 6 § skollagen.

¹⁵⁸ 7 kap. 20–22 §§ skollagen och proposition 2017/18:182, Samling för skolan, s. 20.

¹⁵⁹ Se 16 § folkbokföringslagen.

¹⁶⁰ 29 kap. 6 § skollagen.

Planering av lämplig utbildning, sidan 211

Av genomförandeplanen ska framgå vilka åtgärder som planeras för att barnet eller den unge ska få lämplig utbildning i förskola eller skola.⁶³⁵

Det kan handla om att försäkra sig om att skolan, och i förekommande fall elevhälsan, har nödvändig information om barnet från tidigare skola. Om barnets skolsituation inte har kartlagts under utredningen kan det behöva göras i samband med att genomförandeplanen upprättas. Det kan också handla om att förvissa sig om att barnet får det stöd i skolgången som barnet eller den unge behöver. Det gäller såväl i skolsituationen som i hemsituationen (t.ex. läxhjälp). Kontakterna med skolan från vårdnadshavarens, hemmets eller boendets och socialtjänstens sida kan behöva samordnas.

Inom ramen för BBIC har särskilda konsultationsdokument för barn i förskola och skola utvecklats i samråd med Skolverket. Dessa kan användas i utredningen men också som underlag vid en placering. Dokumenten innehåller frågor till skolpersonalen om barnets eller den unges förskole- eller skolsituation, pågående stöd, behov av nya insatser m.m. Uppgifterna kan oftast hämtas in vid ett samtal med den som känner barnet bäst. Ibland behövs vissa uppgifter inhämtas skriftligt. Oavsett vilket metod som används är det viktigt att handläggaren är tydlig med vad det är för information som behövs för utredningen och som uppgiftslämnaren kan bidra med.⁶³⁶

⁶³⁵ 7 kap. 3 § SOSFS 2012:11.

⁶³⁶ Socialstyrelsen (2018), Grundbok i BBIC, s. 80.

Skolgång Sidan 246-247

Uppföljningen ska omfatta barnets eller den unges skolgång, oavsett stadie och skolform. Det omfattar både skolans och hemmets eller boendets stöd till barnet eller den unge i hans skolsituation. Barnet eller den unge behöver motiveras, bekräftas och uppmuntras samt få konkret hjälp om det finns svårigheter för hen att klara av och trivas i undervisningssituationen.

Arbetsfördelningen när det gäller att upprätthålla kontakten med förskola och skola följer som regel av genomförandeplanen. Det är naturligt att familjehemsföräldrar och personal vid HVB och stödboenden har den vardagliga kontakten med skolan, men i vissa situationer kan det vara lämpligt att även socialtjänsten medverkar i den uppföljande kontakten med barnets skola. Det kan också vara en önskan från vårdnadshavarens sida att få direktinformation från skolan och så länge det rör sig om frivillig vård finns inga hinder mot en sådan kontakt. Inför uppföljningsmöten är det viktigt att ha aktuell information om barnets skolsituation och resultat. Om barnet eller den unge har inlärnings svårigheter eller andra problem i skolgången kan det vara lämpligt att bjuda med lärare och annan skolpersonal.